

Til Nærings- og fiskeridepartementet

Oslo, 07. september 2020

Høringsuttalelse – forslag til endringer i mineralloven

Norsk Friluftsliv viser til brev av 23.06.2020 angående høring av forslag til endringer i lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) (deres ref. 20/5187-1), og vi ønsker i den anledning å komme med innspill.

Norsk Friluftsliv representerer de 18 største frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge med til sammen rundt 950.000 medlemskap og rundt 5.000 lokale lag og foreninger. En av hovedoppgavene for Norsk Friluftsliv er å ivareta allemannsretten og det enkle og naturvennlige friluftslivets vilkår i Norge, herunder lover som har betydning for natur- og friluftsliv.

Bakgrunn

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) ble evaluert i 2018 og evalueringen viste at det er behov for å vurdere endringer i loven på flere områder. Nærings- og fiskeridepartementet har lagt opp til en to-delt oppfølging av evalueringen. Et overordnet formål med arbeidet er å vurdere og foreslå endringer i mineralloven slik at loven bidrar best mulig til oppfyllelse av Nærings- og fiskeridepartementets overordnede mål om å legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Enkelte av de større og mer prinsipielle spørsmålene skal utredes videre av et utvalg, deriblant spørsmål knyttet til samiske interesser. Vi er opptatt av disse interessene blir ivaretatt godt i et slikt utvalg. Målet med lovarbeidet og endringene som er foreslått i dette høringsnotatet omhandler forenklinger og forutsigbarhet for næringen, Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) og andre offentlige instanser.

Norsk Friluftsliv vil først og fremst kommentere endringsforslagene vi mener er viktig for natur, miljø og friluftsliv.

Innledning

I den siste tiden har vi fått alarmerende rapporter om utviklingen i naturens tilstand. Blant annet er det beregnet at verdens dyrebestander er redusert med rundt 50 % de siste 40 årene. Den samlede vekten av insekter er anslått til å minke med 2,5 % i året, dvs. at det vil være svært lite

insekter igjen om 100 år. Reduksjon av klimagassutslippene går ikke raskt nok, og vi er på rask vei mot en temperaturendring på 3-4 grader, noe som vil få katastrofale følger.

Denne utviklingen gjelder også i Norge. I evalueringen av plan- og bygningsloven, EVAPLAN, som ble lagt fram før jul står det blant annet: *«Både arealstatistikk, tidligere studier og våre studier i EVAPLAN tyder på at hensynet til naturmangfold og jordvern ikke ivaretas i så stor grad som lovgivers intensjon har vært. Dersom hensynet til naturmangfold og jordvern bedre skal ivaretas i planleggingen, peker vi derfor på tre komplementære hovedgrep.»* Disse tre hovedgrepene er:

1. Styrke plansporet: Blant annet ved å synliggjøre naturmangfold som et hensyn som skal ivaretas, krav om arealregnskap, juridisk bindende regionale planer og vurdere reglene for innsigelse i et bredere perspektiv.
2. Styrke rettsvernet gjennom materielle krav: Verken naturmangfoldloven, kulturminneloven, friluftsløven eller reindriftsloven vil legge særlige begrensinger for andre myndigheters adgang til å gi tillatelse til utbyggingstiltak utenfor verneområder. Det tas derfor til orde for å innføre materielle krav som sikrer at formålene i de andre lovverkene etterleves av forvaltningen.
3. Uavhengig kontrollorgan: I dag skjer kontrollen av forvaltningen stor sett av forvaltningen selv, noe som tilsier at det er et behov for et uavhengig kontrollorgan slik at allmennheten har en reel mulighet til å overprøve vedtak som berører miljøet og miljøinformasjon.

Et tydelig eksempel på at hensynet til miljøet ikke tillegges nok vekt er tillatelsen til gruvedrift i Repparfjorden, der det er gitt konsesjon til å dumpe enorme mengder gruveavfall i en nasjonal laksefjord.

Vi anerkjenner samtidig samfunnets behov for mineraler. I utvinningen av mineraler må det imidlertid tas hensyn til at dette er en ikke-fornybar ressurs og som medfører store irreversible naturinngrep, støy, støv og store mengder gruveavfall. Det er derfor viktig at mineralvirksomheten skjer på en måte som tar hensyn til natur, miljø, friluftsliv, klima og andre interesser, og en ny minerallov må derfor må derfor styrke rettsvernet for naturmangfoldet gjennom materielle krav, jf. punkt 2 ovenfor.

Kommentarer til departementets forslag

Dagens regulering av tilgangen til mineralressurser er en historisk arv importert fra utlandet på 1500-tallet, og skiller seg klart ut fra reguleringen av andre naturressurser i Norge. Norsk

Friluftsliv er derfor enig med evalueringsutvalgets innstilling om at gjeldende system ikke er tilpasset dagens situasjon, og at det er behov for omfattende endringer og modernisering av loven slik at den tilpasses dagens utfordringer. Videre påpeker utvalget at det oppleves som noe uklart hva som ligger i begrepet bærekraft slik det er brukt i lovens formålsparagraf. En ny minerallov må derfor rammes inn på en måte som sikrer mineralvirksomhet innenfor bærekraftige rammer. Dette mener vi må omfatte blant annet følgende:

- Det reelle behov for mineralet må veies opp mot konsekvensene for natur, miljø, friluftsliv, klima og andre viktige interesser. Bærekraftig utvikling og hensynet til natur, miljø, friluftsliv og klima må derfor inn i formålsparagrafen i en ny lov.
- Mineralutvinning må fortsatt omfattes av planlegging etter plan- og bygningsloven.

Høringsnotatet foreslår flere fornuftige endringer i regelverket;

Jf. punkt 5.1 i høringsnotatet - krav om kompetanse for all mineralvirksomhet;

Norsk Friluftsliv mener det er avgjørende å innføre krav om kompetanse for all mineralvirksomhet for å sikre en kompetansebasert bransje med seriøse aktører som ivaretar naturverdier og miljø. Departementet foreslår at dette kravet skal innføres i en ny § 6 a. Dette kravet bør stilles på alle stadier av aktivitet etter mineralloven (anleggsgfase, drift og opprydding). Norsk Friluftsliv støtter for øvrig evalueringsutvalgets forslag om et register over prekvalifiserte selskaper og personer for å sikre at de som driver mineralutvinning har en visskompetanse. Regelen er da at ingen kan søke driftskonsesjon uten å være prekvalifisert.

Jf. punkt 5.2 – kvalifikasjonskrav for driftskonsesjon;

I konsesjonsbestemmelsen § 43 skal det vurderes om søker er «skikket». Norsk Friluftsliv støtter departementets forslag om å erstatte «skikket» med begrepet «kvalifisert». «Kvalifisert» er et mer dekkende ord som i større grad viser til en faglig kompetanse jf. punkt 5.1 ovenfor.

Jf. punkt 6.1 – krav om søknad om undersøkelsesrett;

Både evalueringsutvalget og DMF deler oppfatningen av at det etter dagens regelverk er liten mulighet til å avslå søknader om undersøkelser på statens mineraler jf. mineralloven § 13. Mye skyldes at det stilles få krav for hvem som kan få tillatelser til undersøkelsesrett etter dagens regelverk. Vi støtter departementets forslag om sikker identifisering, gjennom registrering i Foretaksregisteret, og mulighet til å avslå søkere som ikke er kvalifisert etter ny § 6 a vil gi bedre kontroll, åpenhet og transparens med tanke på hvem

som får rettigheter til statens ikke-fornybare ressurser.

Jf. punkt 6.3 – varslingsfrist for undersøkelser;

Norsk Friluftsliv støtter departementets forslag om å utvide tiltakshavers frist for å varsle om at undersøkelsesarbeidene settes i gang fra tre uker til tre måneder. Vi støtter departementets vurdering av forslaget kan bidra til at berørte parter får mer tid til å sette seg inn i planene og kunne ivareta sine interesser. Forslaget kan også være konfliktdepende fordi flere blir trygget på at deres interesser ivaretas før undersøkelsesarbeidet blir gjennomført.

Jf. punkt 8.2 – internkontroll;

Norsk Friluftsliv støtter departementets forslag om å lovfeste virksomhetenes aktivitetsplikt i ny bestemmelse om internkontroll. En ny bestemmelse skal tydeliggjøre at det er bedriftene selv som har ansvaret for å etablere og gjennomføre kontrolltiltak og sørge for at de etterlever de krav som fremgår i mineralloven og forskrift til mineralloven.

Revidering av mineralloven må i tillegg resultere i en lov som;

- Sikrer en uavhengig og reell konsekvensutredning, der også de samfunnsøkonomiske konsekvensene må utredes nøye.
- Bygger på et ressursforvaltningsperspektiv og rettslige instrumenter for å sikre en planmessig utnyttelse av ressursene.
- Avvikler prinsippet om bergfrihet og innføre et konsesjonsbasert prinsipp der myndighetene kan velge mellom flere søkere.
- Sikrer urfolks rettigheter.
- Setter krav om mineralutvinning uten avfall, dvs. sette krav til at mest mulig av det som tas ut av berget skal bruke som ressurs, og at restmasser skal fylles tilbake i gruva.
- Setter krav til opprydding og restaurering av landskap og naturmiljø etter endt gruvedrift, samt økonomisk garanti for at dette faktisk vil skje.
- Unngår dagbrudd og at mest mulig skal skje ved underjordisk drift.
- Klart forbyr dumping i sjø og vann, unntatt i tilfeller der ikke-forurensede masser kan brukes til moloer og liknede.
- Bruker gebyrer og avgifter, herunder naturavgift, på en måte som fremmer miljøvennlige løsninger og hindrer miljøskadelige tiltak.

Med vennlig hilsen

Lasse Heimdal

Lasse Heimdal
generalsekretær

Peter Ø. Oma

Peter Øygard Oma
friluftsfaglig rådgiver

